

این متن از سایت دانشنامه حوزوی "ویکی فقه" اخذ شده است.
برای آشنایی و استفاده بیشتر به نشانی www.wikifeqh.ir مراجعه فرمایید.

آیات مبین (علوم قرآنی)

آیات مبین، آیات دارای مدلول روشن را می‌گویند.

فهرست مندرجات

- ۱ - اقسام آیات قرآن
- ۲ - رفع اجمال
- ۳ - موارد آیات مجمل
- ۴ - پانویس
- ۵ - منبع

اقسام آیات قرآن

در یک تقسیم بندی، آیات قرآن بر دو قسم است:

آیاتی که مدلولشان بدون نیاز به چیزی- روشن و معلوم است، و آیاتی که معانی آنها بنفسه روشن نیست. دسته اول را «آیات مبین بنفسه»، «آیات بین» و «آیات بین بنفسه» می‌گویند. بسیاری از آیات از این قبیل‌اند، مثل آیه: (التائبون العابدون الحامدون السائحون الراكعون الساجدون الامرون بالمعروف والنهون عن المنکر والحافظون لحدود الله)، [۱] و آیه: (ان المسلمین والمسلمات والمؤمنین والمؤمنات...)، [۲] و آیه: (قد افلح المؤمنون)، [۳] و آیه: (واضرب لهم مثلا اصحاب القرية)، [۴] و آیه: (یا ایها الذین اوتوا الكتاب آمنوا بما نزلنا مصدقا لما معکم)، [۵]

دسته دوم را وقتی به تنهایی- و صرف نظر از اموری که از آنها رفع اجمال کرده- لحاظ کنیم «آیات مجمل» می‌گویند، و وقتی همراه با امور رافع اجمال آنها لحاظ کنیم «آیات مبین به غیر»، «آیات مفسر» و «آیات مفصل» می‌گویند.

رفع اجمال

گاهی رفع اجمال به این است که درپی آیه مجمل عبارتی می‌آید که اجمال آن را برطرف می‌کند؛ مانند: "من الفجر" در (... حتی یتبین لکم الخیط الابيض من الخیط الاسود من الفجر...)، [۶] و گاهی نیز در آیه دیگر و به طور ناپیوسته، از لفظ، یا عبارت مجملی رفع اجمال می‌شود؛ مانند: (الطلاق مرتان...)، [۷] این عبارت اجمال دارد، و آیه ۲۳۰ همین سوره [۸] اجمال آن را رفع می‌کند که مراد از آن طلاق رجعی است. و گاهی هم مبین و برطرف کننده اجمال، سنت معصوم علیه‌السلام است.

موارد آیات مجمل

زرکشی بسیاری از آیات احکام فقهی مثل احکام طهارت، نماز، زکات، روزه، حج، معاملات، نکاح، حدود و دیات را از قبیل آیات مجمل دانسته است، مثل آیه: (وَأْتُوا حَقَّهُ یَوْمَ حَصَادِهِ)، [۹] که کیفیت زکات، نصاب زکات، شروط و حالات آن بیان نشده است، و آیه: (وَلَهُ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبیتِ مِنْ اسْتِطَاعَةِ الْیَهِ سَبیلًا)، [۱۰] که ارکان و شروط حج و بسیاری دیگر از احکام حج در آن بیان نشده است. [۱۱][۱۲][۱۳]

پانویس

۱. ↑ توبه/سوره، ۹، آیه ۱۱۲.
۲. ↑ احزاب/سوره، ۳۳، آیه ۲۵.
۳. ↑ مؤمنون/سوره، ۲۳، آیه ۱.
۴. ↑ یس/سوره، ۳۶، آیه ۱۲.
۵. ↑ نساء/سوره، ۴، آیه ۴۷.
۶. ↑ بقره/سوره، ۲، آیه ۱۸۷.
۷. ↑ بقره/سوره، ۲، آیه ۲۲۹.
۸. ↑ بقره/سوره، ۲، آیه ۲۳۰.
۹. ↑ انعام/سوره، ۶، آیه ۱۴۱.
۱۰. ↑ آل عمران/سوره، ۳، آیه ۹۷.
۱۱. ↑ زرکشی، محمد بن یحیٰ، ۷۴۵ - ۷۹۴، البرهان فی علوم القرآن (باحاشیه)، ج ۳، ص ۱۸۳.
۱۲. ↑ سیوطی، عبد الرحمان بن ابی بکر، ۸۴۹ - ۹۱۱ق، الاتقان فی علوم القرآن، ج ۲، ص (۵۹-۶۲).
۱۳. ↑ صالح، صبحی، ۱۹۲۶ -، مباحث فی علوم القرآن، ص (۳۰۸-۳۱۱).

فرهنگ‌نامه علوم قرآنی، برگرفته از مقاله «آیات مبین».